

Zaliczka obydwu stron na koszty postępowania przed sądem polubownym. Roszczenie o zasądzenie nadpłaconej zaliczki

Regulaminy wielu uznanych zagranicznych stałych sądów polubownych zawierają zobowiązanie stron do uiszczenia zaliczki na koszty postępowania po połowie. Regulacja taka występuje także w ustawach regulujących postępowanie przed sądami polubownymi *ad hoc*. Wydaje się nawet, że taki sposób uiszczenia zaliczki na koszty postępowania przed sądem polubownym jest znacznie powszechniejszy niż ten, który tradycyjnie występuje w Polsce. Zgodnie z treścią regulaminów polskich stałych sądów polubownych ryzyko finansowe postępowania zwykle obciąża stronę inicjującą postępowanie, czyli powoda. To powód zobowiązany jest do uiszczenia zaliczki na koszty postępowania określonej w tych regulaminach jako opłata arbitrażowa¹. Mimo że nie ma na ten temat żadnych danych, można także przypuszczać, iż w przypadku sądów polubownych *ad hoc* mających miejsce postępowania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej praktyka jest podobna.

Niniejsze opracowanie przedstawia pewne wybrane problemy pojawiające się w praktyce i wynikające ze zobowiązania obydwu stron do uiszczenia po połowie zaliczki na koszty postępowania przed sądem polubownym. Problemy te dotyczą takich fundamentalnych zagadnień jak skutek materialnoprawny zapisu na sąd polubowny lub zakres przedmiotowy tego zapisu. Podstawową kwestią poruszoną poniżej jest istnienie i sposób dochodzenia pomiędzy stronami roszczenia o zaliczkę nadpłaconą przez jedną z nich za drugą stronę wówczas gdy obydwie strony były zobowiązane do jej uiszczenia po połowie. Kwestia ta zostanie omówiona przede wszystkim na podstawie Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Międzynarodowej Izbie Handlowej w Paryżu (dalej jako: Regulamin ICC) oraz powstałego na jego podstawie orzecznictwa i wypowiedzi doktryny. Podobne zagadnienie występuje na tle regulaminów innych uznanych zagranicznych stałych sądów polubownych i w praktyce sądów polubownych *ad hoc*. Jednakże problemy prawne, jakie pojawiły się przy okazji spraw prowadzonych na podstawie Regulaminu ICC, zostały najpełniej i najobszerniej przeanalizowane.

¹ § 30 ust. 1 i 2 Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie; § 36 Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych.

Postępowania na podstawie regulaminów zagranicznych stałych sądów polubownych zawierających takie samo postanowienie jak Regulamin ICC prowadzone są także na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wydaje się więc, że wnioski wypływające ze stosowania tej regulacji będą też miały znaczenie dla teorii i praktyki postępowania arbitrażowego w Polsce.

Postanowienia Regulaminu ICC o zaliczce na koszty postępowania

Koszty postępowania, w tym kwestie dotyczące zaliczek, uregulowane są w art. 30 oraz 31 Regulaminu ICC. O ich wysokości orzeka Sąd Arbitrażowy Międzynarodowej Izby Handlowej (dalej jako: Sąd Arbitrażowy ICC), czyli stały organ administracyjny Międzynarodowej Izby Handlowej. Po jej ustaleniu wzywa on obydwie strony do jej uiszczenia po połowie. Tak samo jest, gdy strona pozwana występuje z pozwem wzajemnym. Wówczas każda ze stron jest zobowiązana do uiszczenia połowy zaliczki obliczonej od sumy obydwu dochodzonych roszczeń. W określonych w Regulaminie ICC przypadkach, Sąd Arbitrażowy ICC może także doliczyć do kwoty dochodzonych roszczeń kwotę zgłoszonego zarzutu potrącenia. Postanowienie art. 30(3) Regulaminu ICC daje uprawnienie każdej ze stron do dokonania zapłaty zaliczki za stronę, która mimo wezwania jej nie zapłaciła. Najczęściej stroną, która odmawia uiszczenia przypadającej na nią połowy zaliczki jest strona pozwana. Zapłacenie zaliczki za drugą stronę może polegać na ustanowieniu na rzecz Sądu Arbitrażowego ICC odpowiedniej gwarancji bankowej. Nadpłata zaliczki jest dodatkowym kosztem dla strony.

Brak uiszczenia pełnej kwoty zaliczki powoduje, że postępowanie przed sądem polubownym, zwanym w treści Regulaminu ICC Trybunałem Arbitrażowym, nie rozpocznie się lub już wszczęte nie będzie toczyć się dalej. Roszczenie, od którego nie uiszczono zaliczki, uważa się za „wycofane”. Ponowne wniesienie pozwu dotyczącego tego samego roszczenia będzie traktowane jako wniesienie nowej sprawy².

Na podstawie art. 31(2) Regulaminu ICC wyposażono Trybunał Arbitrażowy w bardzo istotne uprawnienie. Może on podejmować decyzje dotyczące innych kosztów niż ustalone przez Sąd Arbitrażowy ICC „w każdym czasie w toku postępowania”, czyli także przed jego zakończeniem³. Nie może on oczywiście decydować o wysokości zaliczek na koszty postępowania i wzywać stron do ich uiszczenia, ponieważ to uprawnienie przysługuje tylko Sądowi Arbitrażowemu ICC.

² M. Blessing, *The ICC Arbitral Procedure under the 1998 ICC Rules: What has Changed?*, ICC International Court of Arbitration Bulletin 1997, Vol. 8, No. 2, s. 33, por.: art. 30(4) Regulaminu ICC.

³ M. Blessing, *op. cit.*, s. 34. Autor wskazuje, że jest to nowe postanowienie w treści Regulaminu ICC. Wskazuje też, że: „*Under the new Rules, the Tribunal will now be free to determine immediately the amount of reimbursable party costs in the framework of such an interim or partial award*”.

Bardzo podobne uregulowania występują także w regulaminach innych zagranicznych stałych sądów polubownych⁴. Są to: Londyński Międzynarodowy Sąd Arbitrażowy⁵, Instytut Arbitrażowy Sztokholmskiej Izby Gospodarczej⁶, Międzynarodowe Centrum Arbitrażowe przy Federacyjnej Izbie Gospodarczej w Wiedniu⁷. Obowiązek zapłaty zaliczki po połowie przez obydwie strony postępowania oraz uprawnienie jednej ze stron do zapłacenia całości takiej zaliczki występuje także w praktyce sądów polubownych *ad hoc*. Pobierają one zaliczkę po połowie od obydwu stron postępowania ze względu na praktykę panującą w miejscu działania takiego sądu⁸. Regulacja taka wynika także wprost z niektórych unormowań ustawowych regulujących postępowanie przed sądami polubownymi *ad hoc*⁹.

Zaliczka na koszty postępowania obejmuje przewidywane wydatki arbitrów (koszty przejazdów i noclegów, koszty związane z prawidłowym przygotowaniem postępowania, a w szczególności rozpraw) oraz ich wynagrodzenie. W przypadku postępowania przed stałym sądem polubownym zaliczka na koszty postępowania obejmuje także koszty instytucji arbitrażowej związane z toczącym się postępowaniem¹⁰. Zwykle wysokość zaliczki

⁴ I. Fadlallah, Payment of the Advance to Cover Costs in ICC Arbitration: the Parties' Reciprocal Obligations, ICC International Court of Arbitration Bulletin 2003, Vol. 14, No. 1, s. 53. Autor stwierdza, że problem uprawnienia strony uiszczającej całość zaliczki na koszty postępowania w zastępstwie drugiej strony nie jest tylko problemem właściwym dla postępowań odbywających się zgodnie z Regulaminem ICC, ale wyroki wydane w postępowaniach opartych na regulaminie ICC dają dobry obraz problemów pojawiających się w związku z wzywaniem obydwu stron postępowania do uiszczenia zaliczek na koszty postępowania i odpowiednio interpretowane mogą mieć zastosowanie do postępowań odbywających się na podstawie innych regulaminów.

⁵ Art. 24 Regulaminu Londyńskiego Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego (*London International Arbitration Court*).

⁶ Art. 45 Regulaminu Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Gospodarczej (*Arbitration Institute of Stockholm Chamber of Commerce*). Zob. także: A. Magnusson, P. Shaughnessy, The 2007 Arbitration Rules of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, *Stockholm International Arbitration Review* 2006, s. 64.

⁷ Art. 34 Międzynarodowego Centrum Arbitrażowego przy Federalnej Izbie Gospodarczej w Wiedniu (*International Arbitral Centre of the Austrian Federal Economic Chamber*).

⁸ X. Favre-Bulle, Les conséquences du non-paiement de la provision pour frais de l'arbitrage par une partie. Un tribunal arbitral peut-il condamner un défendeur en paiement de l'avance de frais?, *ASA Bulletin* 2001, Nr 2, s. 241. Dla autora nie podlega wątpliwości, że w postępowaniu przed sądem polubownym *ad hoc* strony mogą być zobowiązane do uiszczenia zaliczki po połowie i że w przypadku nieuiszczenia tej zaliczki przez jedną z nich druga strona może uiścić taką zaliczkę w całości. Regulacja taka według autora nie musi wynikać z ustawowych regulacji dotyczących postępowania przed sądami polubownymi, ale może wynikać z praktyki przyjętej w tego typu postępowaniach lub z zasad postępowania przyjętych dla potrzeb konkretnego postępowania przez sąd polubowny *ad hoc*. Zob. także: Judgment of the Supreme Court of Sweden Rendered in 2000 in Case T 5119-99. The 3S Case, *Stockholm Arbitration Report* 2001, s. 77. W tej sprawie prowadzonej przed sądem polubownym *ad hoc* strony były zobowiązane do zapłaty zaliczki na koszty postępowania po połowie. Arbitrzy są uprawnieni na podstawie przepisów prawa arbitrażowego z 1999 r. do pobierania zaliczki. Jak wynika z powołanego orzeczenia, wcześniej takie uprawnienie nie wynikało z ustawy o arbitrażu z 1929 r., ale było usankcjonowane zwyczajem.

⁹ Art. 38 szwedz. Ustawy o arbitrażu z 1999 r. (SFS 1999: 116); art. 41 UNCITRAL *ad hoc*.

¹⁰ Por.: art. 30(1) i (2) Regulaminu ICC; art. 45(2) w zw. z art. 43 Regulaminu Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Gospodarczej, patrz: przyp. 6. Art. 43(1) tego Regulaminu wskazuje, jakie koszty wchodzi w zakres zaliczki na koszty postępowania: wynagrodzenie arbitrów, koszty administracyjne instytucji arbitrażowej oraz wydatki sądu polubownego oraz instytucji arbitrażowej.

na koszty postępowania może ulegać zmianie w trakcie postępowania¹¹. W przypadku wskazanych powyżej stałych sądów polubownych, tak samo jak w Regulaminie ICC, o wysokości zaliczki oraz o sposobie jej pobierania decydują organy administracyjne tych sądów¹². Brak uiszczenia pełnej zaliczki powoduje, że sprawa nie będzie dalej rozpoznawana. Strona będzie mogła dochodzić tego samego roszczenia przed tymi samymi sądami polubownymi, ale będzie to oczywiście traktowane jako wszczęcie nowej sprawy¹³.

W przypadku, gdyby „wycofanie roszczenia” było traktowane jako zwrot pozwu niewywołujący żadnych skutków procesowych związanych z wniesieniem powództwa, to powód wnosząc po raz drugi ten sam pozew, ale już po upływie terminu przedawnienia dochodzonego roszczenia, może narazić się na podniesienie przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczenia¹⁴. Ponadto, brak uiszczenia zaliczki przez jedną ze stron może skutkować rozwiązaniem zapisu na sąd polubowny z mocy prawa¹⁵ lub w wyniku wydania przez sąd polubowny odpowiedniego orzeczenia¹⁶.

¹¹ Por.: art. 30(2) Regulaminu ICC; art. 45(3) Regulaminu Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Gospodarczej, patrz: przyp. 6; art. 24(1) Regulaminu Londyńskiego Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego (*London International Arbitration Court*), patrz: przyp. 5.

¹² Art. 30(1) Regulaminu ICC; art. 45(1) Regulaminu Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Gospodarczej, patrz: przyp. 6; art. 24(1) Regulaminu Londyńskiego Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego (*London International Arbitration Court*), patrz: przyp. 5; art. 34(1) Sądu Arbitrażowego przy Federacyjnej Izbie Gospodarczej w Wiedniu, patrz: przyp. 7. W każdym z tych przypadków trybunał arbitrażowy lub skład orzekający nie mają uprawnień do dokonywania samodzielnej zmiany wysokości zaliczki na koszty. Uprawnienie to jest udzielone tylko i wyłącznie organowi administracyjnemu stałego sądu arbitrażowego.

¹³ Art. 24(4) Regulaminu Londyńskiego Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego (*London International Arbitration Court*), patrz: przyp. 5; art. 45(4) Regulaminu Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Gospodarczej, patrz: przyp. 6; art. 34(4) Sądu Arbitrażowego przy Federacyjnej Izbie Gospodarczej w Wiedniu, patrz: przyp. 7.

¹⁴ M. Bühler, T. Webster, *Handbook of ICC Arbitration: Commentary, Precedents, Materials*, Sweet & Maxwell 2008, s. 440.

¹⁵ J. Rouche, *Le paiement par le défendeur de sa part de provision sur les frais d'arbitrage: simple faculté ou obligation contractuelle?*, *Revue de l'arbitrage* 2002, s. 854. Art. 30 ust. 2 międzykantonalnego Konkordatu o arbitrażu szwajcarskim (*Concordat inter-cantonal sur l'arbitrage suisse*) przewidywał rozwiązanie zapisu na sąd polubowny w zakresie tego konkretnego sporu w przypadku, gdy jedna ze stron nie uiściła swojej części zaliczki na koszty postępowania, a druga strona nie zdecydowała się lub nie była w stanie uiścić zaliczki w pełnej wysokości. W takiej sytuacji strona, która uiściła swoją część zaliczki, jest uprawniona do wytoczenia powództwa przed sąd powszechny. Judgment of the Supreme Court of Sweden rendered in 2000 in Case T 5119-99. The 3S Case, *Stockholm Arbitration Report* 2001, s. 79. Sąd Najwyższy w Szwecji stwierdził, że w przypadku, gdy jedna ze stron nie zapłaci swojej zaliczki i nie zostanie ona zapłacona w pełnej wysokości przez drugą stronę, wówczas strona powodowa może wnieść to samo roszczenie do sądu powszechnego. Uprawnienie takie wynika raczej z orzecznictwa lub ze zwyczaju, ponieważ treść art. 38 szwedz. Ustawy o arbitrażu z 1999 r. nie zawiera takiego postanowienia, patrz: przyp. 9. W ustawie strony zobowiązane są do zapłacenia zaliczki na koszty postępowania po połowie. W podobny sposób wypowiedział się Sąd Kasacyjny we Francji. Sąd ten orzekł, że strona, która nie uiściła swojej części zaliczki na koszty postępowania przed sądem polubownym, nie może podnieść zarzutu braku właściwości sądu powszechnego w sprawie wytoczonej przez stronę, która zapłaciła swoją część zaliczki i odpowiada przedmiotowo w sprawie, w której strona podnosząca zarzut braku właściwości sądu powszechnego nie uiściła zaliczki na koszty postępowania przed sądem polubownym. Orzeczenie Sądu Kasacyjnego publikowane w *Revue de l'arbitrage* 1992, s. 462.

¹⁶ J. Rouche, *op. cit.*, s. 851. W sprawie prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC 9667 Trybunał Arbitrażowy poszedł najdalej i orzekł rozwiązanie zapisu na sąd polubowny. Trybunał Arbitrażowy stwierdził, że nieuiszczenie zaliczki na koszty postępowania przez jedną ze stron postępowania jest tak istotnym naruszeniem zobowiązania wzajemnego, jakim jest zapis na sąd polubowny, że uzasadnia to na podstawie art. 1184 KC

Zagadnienie, jakie pojawiło się w związku z odmową uiszczenia zaliczki na koszty postępowania przed sądem polubownym przez jedną ze stron, jest następujące: czy strona postępowania, która nadpłaciła zaliczkę za drugą stronę, może żądać zwrotu od tej strony nadpłaconej kwoty zaliczki, zanim jeszcze sąd polubowny będzie orzekał o kosztach postępowania w wyroku? Jeżeli stronie nadpłacającej zaliczkę roszczenie takie przysługuje, to konieczne jest rozważenie, czy o takim roszczeniu może orzekać sąd polubowny, przed którym toczy się postępowanie, w związku z którym uiszczono taką zaliczkę i jeżeli tak, to w jakiej formie sąd ten powinien wydać orzeczenie?

Zagadnienie to było na tyle istotne, że doczekało się nawet odpowiedniego unormowania w niektórych regulaminach stałych sądów polubownych. Regulamin ICC nie zawiera w tym względzie żadnego postanowienia.

Roszczenie o zasądzenie kwoty nadpłaconej zaliczki

Pierwszy pogląd, wskazujący na przysługiwanie takiego roszczenia, oparty jest na twierdzeniu, że zawarcie zapisu na sąd polubowny powoduje powstanie pomiędzy stronami zobowiązania do uiszczenia przypadających na nią zaliczek. **Drugi pogląd**, zaprzeczający istnieniu takiego zobowiązania, wskazuje, że jeżeli w ogóle istnieje zobowiązanie stron do uiszczenia zaliczek, to istnieje ono jedynie w stosunku do Sądu Arbitrażowego ICC. Obydwa poglądy dopuszczają jednakże orzekanie przez sąd polubowny o nadpłaconej zaliczce.

Zgodnie z pierwszym poglądem strony dokonujące zapisu na sąd polubowny mają obowiązek prawidłowego i zgodnego z dobrą wiarą współdziałania na rzecz postępowania przed nim. Obowiązek taki rozciąga się na wszystkie działania mające na celu prawidłowe i sprawne postępowanie¹⁷. Wynika on z przyjęcia założenia, że przez fakt zawarcia zapisu

rozwiązanie tego zapisu: „*le refus de la défenderesse d'effectuer l'avance des frais qu'il lui appartenait de verser pour que puissent être tranchées toutes les conclusions de la demanderesse constitue la violation d'une obligation essentielle justifiant que soit résolue la clause d'arbitrage liant les parties*”.

¹⁷ O. Sandrock, Claims for Advances on Costs and the Power of Arbitral Tribunal to Order their Payment, Liber Amicorum in honour of Robert Briner 2005, s. 722. Autor wskazuje na istnienie takiego zobowiązania w prawie krajowym Niemiec, Austrii i Szwajcarii; M. Bühler, Non-payment of the advance on costs by the respondent party – is there really a remedy? Glosa do wyroku Trybunału Arbitrażowego orzekającego zgodnie z Regulaminem ICC w sprawie 12491, wyr. częściowy z 1.6.2004 r., ASA Bulletin 2006, Nr 2, s. 292; I. Fadlallah, op. cit., s. 55. Autor zauważa, że strony nie mogą zawierać zapisu na sąd polubowny, a potem zachowywać uprawnienia do powstrzymywania się od działań, które są konieczne do umożliwienia wszczęcia postępowania arbitrażowego. Autor wskazuje także na powszechność poglądu, że zapis na sąd polubowny powoduje powstanie zobowiązania stron do działania prawidłowego i w dobrej wierze na rzecz postępowania przed sądem polubownym. Na gruncie prawa polskiego patrz T. Ereciński, K. Weitz, Sąd arbitrażowy, Warszawa 2008, s. 144. Według autorów zapis na sąd polubowny powoduje powstanie obowiązku wspierania postępowania przed sądem polubownym wszelkimi siłami i we wszystkich jego fazach oraz powstanie obowiązku zaniechania jakichkolwiek działań, które mogłyby temu postępowaniu przeszkadzać. Autorzy zauważają, że jednym z takich obowiązków jest obowiązek uiszczenia zaliczki na koszty postępowania, i wskazują na możliwość dochodzenia zaliczki na drodze sądowej. Nie wskazują jednak, czy chodzi tu o uprawnienie strony do zażądania zasądzenia na jej rzecz nadpłaconej zaliczki jeszcze przed zakończeniem postępowania przed sądem polubownym, czy też o wniosek kierowany do sądu polubownego o rozstrzygnięcie w końcowym wyroku o kosztach postępowania, w tym więc także i uiszczonych zaliczki. Autorzy odnotowują także pogląd, że zawarcie zapisu na sąd polubowny kreuje tylko zobowiązania o charakterze procesowym i wydaje się, że przychylają się bardziej do takiego właśnie poglądu.

na sąd polubowny oraz wskazania regulaminu stałego sądu polubownego strony dokonują inkorporacji postanowień tego regulaminu do treści zapisu na sąd polubowny¹⁸. Obowiązkiem wynikającym z regulaminu jest więc również uiszczanie zaliczek na koszty postępowania zgodnie z jego treścią. Zobowiązanie powstałe w wyniku dokonania zapisu na sąd polubowny powoduje, że każda ze stron może oczekiwać od drugiej strony uiszczenia jej części zaliczki¹⁹. Dalej idącym skutkiem tego poglądu jest to, że strona dokonująca nadpłaty zaliczki za stronę, która mimo odpowiedniego wezwania nie uiszcza przypadającej na nią zaliczki, może żądać zasądzenia na jej rzecz nadpłaconej kwoty. W takim przypadku podstawą roszczenia jest szkoda powstała w majątku strony nadpłacającej zaliczkę, wynikająca z niewykonania zobowiązania do uiszczenia takiej zaliczki przez stronę przeciwną. Jeżeli jedna ze stron postępowania płaci w zastępstwie drugiej, to może ona żądać zwrotu tego, co nadpłaciła, od strony, która nie wykonała obowiązku uiszczenia przypadającej na nią zaliczki. Pogląd ten jest bardzo powszechny²⁰.

W takiej sytuacji wydaje się, że nie ma wątpliwości, iż sąd polubowny, przed którym toczy się postępowanie, w którym jedna ze stron nadpłaciła zaliczkę za drugą stronę, jest właściwy do orzekania o roszczeniu o zasądzenie nadpłaconej zaliczki²¹. Dodatkowo wskazuje się tu na przedstawione powyżej uprawnienie Trybunału Arbitrażowego do wydawania w trakcie postępowania rozstrzygnięć w przedmiocie kosztów postępowania. Roszczenie o zasądzenie nadpłaconej zaliczki jest związane ze stosunkiem zobowiązaniowym, w związku z którym zawarto zapis na sąd polubowny, i z pewnością nie wykracza poza zakres tego zapisu. Wątpliwości co do właściwości sądu polubownego jednak istnieją. Ich ilustracją jest różność orzeczeń sądów powszechnych oraz trybunałów arbitrażowych w tym przedmiocie²².

¹⁸ M. Secomb, Awards and Orders Dealing with the Advance on Costs in ICC Arbitration: Theoretical Questions and Practical Problems, ICC International Court of Arbitration Bulletin 2003, Vol. 14, No. 1, s. 62.

¹⁹ C. Reymond, Note sur l'avance des frais de l'arbitrage et de sa repartition [w:] J. Haldy, J.-M. Rapp, P. Ferrari, Études de procédure et d'arbitrage en l'honneur de Jean-François Pudret, Lausanne 1999, s. 498. Jako przykład prawidłowego i zgodnego z dobrą wiarą działania stron w postępowaniu przed sądem polubownym autor podaje oprócz obowiązku uiszczenia przez strony zaliczki na koszty postępowania także takie działania jak obowiązek dokonania wspólnego wyboru arbitra lub obowiązek sprawnego prowadzenia postępowania przed sądem polubownym i powstrzymania się od działań opóźniających lub utrudniających rozstrzygnięcie sporu.

²⁰ M. Bühler, op. cit., s. 292; A. Magnusson, P. Shaughnessy, op. cit., s. 65; J. Rouche, op. cit., s. 849; W. Laurence Craig, W.W. Park, J. Paulsson, op. cit., s. 267; oraz powoływane w tych publikacjach poglądy.

²¹ I. Fadlallah, op. cit., s. 56. Według autora roszczenie wynika z zapisu na sąd polubowny i choćby z tego względu pogląd ten może być według niego uzasadniony. Podaje także drugi argument: pragmatyczność. Nie ma według niego praktycznej korzyści w zwracaniu się o orzeczenie w przedmiocie takiego żądania do innego sądu. Wyr. w sprawie prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC 10526, za M. Secomb, op. cit., s. 62. W sprawie tej Trybunał Arbitrażowy stwierdził: „the obligation to pay half of the advance, as provided by the Rules, must be regarded as a contractual obligation, and any dispute relating thereto is a »dispute arising out of the present contract« within the meaning of the arbitration clause”.

²² J. Rouche, op. cit., s. 842. Autor podaje przykład dwóch orzeczeń różnych sądów powszechnych wydanych w związku z postępowaniami toczącymi się na podstawie Regulaminu ICC i trzech orzeczeń trybunałów arbitrażowych orzekających na podstawie Regulaminu ICC. W obydwu sprawach strona, która zaniechała uiszczenia zaliczki na koszty postępowania, podnosiła zarzut braku właściwości sądu powszechnego. W jednej sprawie sąd powszechny uznał swoją właściwość w przedmiocie nałożenia na stronę, która nie uiszcza swojej części zaliczki, grzywny w celu przymuszenia jej do uiszczenia zaliczki. Jednocześnie sąd stwierdził, że jego właściwość w tej sprawie: „par definition la réquisition d'un astreinte relève de l'imperium dont ne dispose pas

Wyrok zasądający nadpłatę zaliczki nie zasądza pomiędzy stronami kosztów postępowania i nie antycypuje treści takiego orzeczenia²³. Rozstrzygnięcie o rozszczeniu o zasądzenie nadpłaconej zaliczki powinno być więc wyrokiem częściowym lub wstępnym (*partial or interim award*), mimo iż nie dotyczy ono żadnej części rozszczenia, w związku z którym wszczęto postępowanie²⁴. Pojawiają się też głosy, że orzeczenie takie powinno być wydane na podstawie art. 23 Regulaminu ICC o środkach zabezpieczających i tymczasowych, który dopuszcza wydanie takiego rozstrzygnięcia w formie postanowienia lub wyroku²⁵. Najwłaściwszą formą orzeczenia byłby jednak wyrok bez żadnego kwalifikatora. Trybunał Arbitrażowy w takiej sytuacji rozstrzyga o rozszczeniu związanym ze stosunkiem prawnym objętym zapisem na sąd polubowny, ale jednocześnie rozszczenie to jest samodzielne i odrębne od tego, w związku z którym toczy się postępowanie²⁶.

Komentatorzy oraz orzecznictwo arbitrażowe wskazują na szczególne sytuacje, w których rozszczenie strony o zasądzenie na jej rzecz dokonanej nadpłaty zaliczki, mimo iż jak najbardziej uzasadnione, może jednak podlegać oddaleniu. Sytuacja taka ma miejsce, gdy strona pozwana odmawia zapłaty połowy zaliczki na koszty postępowania ze względu na podniesiony przez nią zarzut braku właściwości sądu polubownego. Trybunał Arbitrażowy orzekający na podstawie Regulaminu ICC w sprawie 10439 stwierdził, że przynajmniej do czasu rozstrzygnięcia o właściwości sądu strona, która kwestionuje jego

une juridiction arbitrale dont seul le juge étatique dispose". Sąd powszechny miał w tym przedmiocie na myśli uprawnienie do nakładania grzywny na stronę postępowania, do czego, jak twierdzi autor, sąd polubowny także ma uprawnienie. W drugiej sprawie, gdzie strona, która uiściła całość zaliczki żądała zasądzenia nadpłaconej kwoty zaliczki od drugiej strony postępowania, sąd powszechny stwierdził brak swojej właściwości rzeczowej, ale stwierdził właściwość sądów powszechnych w tej sprawie. W sprawie prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC 7289 Trybunał Arbitrażowy ustalił istnienie zobowiązania, ale oddalił takie żądanie, traktując je jako wniosek o wydanie środka tymczasowego lub zabezpieczającego i nie znajdując przesłanek do jego wydania, a w szczególności nagłej konieczności zabezpieczenia interesów powoda. W sprawie prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC 10526 Trybunał Arbitrażowy zasądził takie rozszczenie na rzecz strony, która nadpłaciła zaliczkę na koszty postępowania w zastępstwie drugiej strony. W sprawie prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC 9667 Trybunał Arbitrażowy poszedł najdalej i orzekł rozwiązanie zapisu na sąd polubowny, patrz: przyp. 16.

²³ M. Bühler, *op. cit.*, s. 291.

²⁴ Wyr. w sprawie prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC 10526, M. Secomb, *op. cit.*, s. 62; J. Rouche, *op. cit.*, s. 851. Tak samo powyżej sprawa prowadzona według Regulaminu ICC 7289, patrz: przyp. 22. Orz. Arbitrage CCI, Sentence Partielle, 27 mars 2001, X COMPANY, Panama, c/Y S.A., Suisse, ASA Bulletin 2001, Nr 2, s. 285. Trybunał Arbitrażowy stwierdził: „La décision du Tribunal arbitral en ce domaine tranche définitivement un litige relatif à une prétention fondée sur le contrat. Elle doit, en conséquence, prendre la forme d'une sentence partielle et non celle d'une ordonnance”.

²⁵ W. Lawrence Craig, W.W. Park, J. Paulsson, *op. cit.*, s. 268. Autorzy uznają istnienie zobowiązania pomiędzy stronami do uiszczenia zaliczki na koszty postępowania i wskazują, że najwłaściwszą formą orzeczenia byłoby orzeczenie ustanawiające środek tymczasowy lub zabezpieczający, ale w formie wyroku. Regulamin ICC w art. 23 uprawnia Trybunał Arbitrażowy do wydania takich orzeczeń w formie wyroku lub postanowienia z uzasadnieniem, ale nie ustala przesłanek jego wydania, wskazując jedynie dyskrecjonalne uznanie Trybunału Arbitrażowego. Autorzy jako przesłanki takiego orzeczenia wskazują: strona nadpłacająca zaliczkę na koszty postępowania poniosła szkodę, oczywiste naruszenie zobowiązania umownego, kwota szkody jest bardzo łatwo wykazywalna i żądanie strony nadpłacającej zaliczkę jest wyrażalne w pieniądzu. Autorzy zauważają także, że nie jest im znane orzeczenie ustanawiające środek tymczasowy lub zabezpieczający w takiej sprawie.

²⁶ I. Fadlallah, *op. cit.*, s. 62.

właściwość, ma prawo odmawiać uiszczenia przypadającej na nią zaliczki²⁷. Trybunał Arbitrażowy oddalił także żądanie zasądzenia kwoty nadpłaconej zaliczki, gdy strona, która nie uiściła połowy zaliczki, wskazała, że powodem tego była zła sytuacja finansowa strony przeciwnej i obawa przed niemożliwością odzyskania uiszczzonej zaliczki w przypadku przegrania sprawy przez stronę, która uiściła całość zaliczki²⁸. Takie uzasadnienie wzbudza wątpliwości. Okoliczność rzekomej złej sytuacji finansowej powoda powinna raczej być podstawą do złożenia wniosku o wydanie orzeczenia zobowiązującego tę stronę do wniesienia *cautio iudicatum solvi*. Jednocześnie okoliczność taka nie powinna zwalniać strony z obowiązku uiszczenia jej części zaliczki na koszty postępowania, a *cautio iudicatum solvi* powinna wówczas obejmować także koszty zastępstwa procesowego ponad poniesiony koszt zaliczki na postępowanie.

Powyżej opisane zagadnienie, ze względu na swoją doniosłość i rozbieżność w orzecznictwie sądów polubownych oraz różnice zdań w doktrynie, doczekało się odpowiedniego uregulowania w treści niektórych regulaminów stałych sądów polubownych. W treści regulaminu arbitrażowego Londyńskiego Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego wskazano, że strona, która zapłaciła zaliczkę, ma roszczenie o zasądzenie nadpłaconej kwoty. O roszczeniu tym orzeka sąd polubowny, przed którym toczy się postępowanie w związku z którym wyniknęła konieczność uiszczenia zaliczki²⁹. Takie samo postanowienie znajduje się w treści regulaminu arbitrażowego Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Gospodarczej. W tym przypadku wskazano, że sąd polubowny orzeka w tej kwestii w formie wyroku³⁰.

Pogląd kwestionujący istnienie roszczenia o zasądzenie nadpłaconej kwoty zaliczki nie zaprzecza, że w wyniku dokonania zapisu na sąd polubowny powstaje ogólne zobowiązanie stron do lojalnego i prawidłowego działania na rzecz postępowania przed sądem polubownym. Pogląd ten wskazuje jednak, że zdanie pierwsze art. 30(3) Regulaminu ICC powoduje powstanie zobowiązania stron do zapłaty zaliczki przez każdą z nich, ale tylko wobec Sądu Arbitrażowego ICC. Nie powoduje ono powstania zobowiązania pomiędzy stronami. Wezwanie przez Sąd Arbitrażowy ICC do uiszczenia zaliczki na koszty postępowania miałyby być związane z administracyjnymi funkcjami tego sądu organizującego prawidłowy przebieg procesu i ma skutek proceduralny, a nie materialnoprawny³¹.

²⁷ Wyr. w sprawie 10439 prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC, *M. Secomb, op. cit.*, s. 63. W tej sprawie Trybunał Arbitrażowy stwierdził, że ponieważ nierozstrzygnięta pozostaje kwestia jego właściwości, roszczenie strony, która uiściła całość zaliczki na koszty postępowania, nie może być uwzględnione. Trybunał Arbitrażowy jednocześnie uniknął wypowiedzenia się, czy z zapisu na sąd polubowny wynika obustronne zobowiązanie do uiszczenia połowy zaliczki na koszty postępowania. Wyr. w sprawie 7289 prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC, *M. Bühler, T. Webster, op. cit.*, s. 437.

²⁸ Wyr. w sprawie prowadzonej na podstawie Regulaminu ICC 11330, *M. Secomb, op. cit.*, s. 63.

²⁹ Art. 24(3) Regulaminu Londyńskiego Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego, patrz: przyp. 5.

³⁰ Art. 45(4) Regulaminu Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Gospodarczej, patrz: przyp. 6.

³¹ *X. Favre-Bulle, op. cit.*, s. 238. Autor przedstawia bardzo rozległą argumentację dotyczącą braku zobowiązaniowego skutku tego postanowienia i przedstawia skutki takiego stanowiska dla możliwości uzyskania wcześniejszego zwrotu nadpłaconej zaliczki na koszty postępowania. Taki sam pogląd: *D. Mitrovic, Advance to Cover the Costs of Arbitration, ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol. 7, No. 2*. Autor wskazuje tak samo na fakt, że niektóre z postanowień Regulaminu ICC nie powinny być traktowane jako regulujące relacje pomiędzy stronami, ale jako ich zobowiązania w stosunku do Sądu Arbitrażowego przy Międzynarodowej Izbie

Oznaczałoby to, że ani to postanowienie Regulaminu ICC, ani wezwanie do uiszczenia zaliczek przez Sąd Arbitrażowy ICC nie powodowałyby powstania zobowiązania pomiędzy stronami³². Brak istnienia pomiędzy stronami zobowiązania do uiszczenia zaliczek wnioskowano także z sytuacji, gdy każda ze stron jest zobowiązana do zapłaty zaliczki na koszty postępowania związane z dochodzeniem tylko jej roszczenia wówczas, gdy obydwie strony wystąpiły z roszczeniami wzajemnymi. O ile tak zadecyduje Sąd Arbitrażowy ICC, strony mogą wówczas nie być zobowiązane do uiszczenia zaliczki po połowie, ale każda z nich może uiszczać zaliczkę właściwą dla dochodzenia swojego roszczenia. Z okoliczności tej wyciągnięto wniosek, że nie ma obowiązku uiszczenia zaliczek obejmujących także koszty dochodzenia roszczenia strony przeciwnej³³.

Pogląd kwestionujący istnienie roszczenia o nadpłaconą kwotę zaliczki jednocześnie nie neguje uprawnień Trybunału Arbitrażowego do orzekania o nadpłaconej zaliczce. Podstawą, na jakiej Trybunał Arbitrażowy miałby orzekać o obowiązku zwrotu nadpłaconej kwoty zaliczki, jest w takim przypadku art. 23 Regulaminu ICC uprawniający do wydawania środków zabezpieczających i tymczasowych. Mogą być one wydawane w formie postanowień z uzasadnieniem lub wyroków, co wynika z konieczności nadania im formy umożliwiającej ich wyegzekwowanie³⁴. Strona, która nadpłaciła zaliczkę, powinna więc wykazać okoliczności uzasadniające wydanie zarządzenia tymczasowego, czyli to że brak wydania takiego zarządzenia uniemożliwi właściwe postępowanie przed sądem polubownym lub że wykonanie wyroku sądu polubownego będzie co najmniej utrudnione lub nawet że w razie braku takiego zarządzenia tymczasowego strona poniesie szkodę niemożliwą do naprawienia³⁵. Jedną z tych okoliczności jest z pewnością brak środków na uiszczenie całości zaliczki³⁶. Wydanie zarządzenia tymczasowego nakazującego jednej ze stron zapłacenie zaliczki na rzecz Sądu polubownego lub strony, która nie ma środków

Handlowej. W szczególności autor wskazuje tutaj zobowiązanie do uiszczenia zaliczki na koszty postępowania i twierdzi, że są to odrębne zobowiązania stron w stosunku do Sądu Arbitrażowego, a nie wzajemne (*reciprocal*) zobowiązania stron. W ten sposób także Sąd Najwyższy Szwecji w sprawie T 5119-99, patrz: przyp. 15. Orzeczenie było wydane na podstawie szwedz. Ustawy o arbitrażu z 1929 r., która nie przewidywała obowiązku zapłaty zaliczki na koszty postępowania przed sądem polubownym przez obydwie strony postępowania po połowie. Ustawa z 1999 r. obowiązek taki już przewiduje, patrz: przyp. 9.

³² M. Bühler, *op. cit.*, s. 293.

³³ Extract of ICC Interim Award, 26 March 2002, Sole Arbitrator: Prof. Alain Hirsch, ASA Bulletin 2003, Nr 4: „The Arbitrator considers that this power of the ICC Court of Arbitration to discharge the parties from the obligation to pay each half of the global advance on costs, by fixing separate advances that the parties are not contractually bound (each towards the other) to pay half of the advance on costs when a counterclaim is raised”, s. 806. Zob. także: Jurisprudence, ASA Bulletin 2003, Nr 4, s. 748.

³⁴ M. Secomb, *op. cit.*, s. 66.

³⁵ *Ibidem*, s. 65. Autor powołuje się na wyr. częściowy w sprawie 11392 prowadzonej według Regulaminu ICC z 25.10.2002 r., gdzie Trybunał Arbitrażowy odmówił wydania zarządzenia tymczasowego. Trybunał stwierdził, że takie zarządzenie może zostać wydane, gdy Trybunał Arbitrażowy: „is convinced that the failure by [defaulting party] to pay its share of the advance on costs would cause injustice that an arbitral tribunal must, if so requested, do what it can to prevent said injustice”. M. Bühler, T. Webster, *op. cit.*, s. 437. Autorzy powołują się na wyr. częściowy w sprawie 7289 prowadzonej według Regulaminu ICC: „Although the Arbitral Tribunal found that it had authority to make the order requested by the Claimant and that the Respondent was, in fact obligated under the ICC Rules to pay its share of the advance, it nevertheless decided not to order the Respondent to do so because the Claimant had not established that it would be irreparably harmed”.

³⁶ X. Favre-Bulle, *op. cit.*, s. 239.

na jej zapłacenie, powoduje, że postępowanie przed sądem polubownym będzie mogło się zacząć lub będzie mogło się toczyć dalej. Istnieje jednak obawa, że wyegzekwowanie kwoty zasądzonej zarządzeniem tymczasowym nastąpi zwykle i tak po upływie dodatkowego terminu do uiszczenia całości zaliczki. Pozwany, który odmówił uiszczenia zaliczki na koszty postępowania, nie będzie skłonny wykonać takiego wyroku dobrowolnie. Z tego względu zasądzenie kwoty na podstawie postanowienia o zarządzeniu tymczasowym nie ma większego waloru praktycznego, ponieważ i tak kwota ta nie będzie mogła zostać przeznaczona na uiszczenie brakującej części zaliczki.

W ostatnim czasie prezentowany jest także pogląd, że stronie nadpłacającej zaliczkę na koszty postępowania nie tylko nie przysługuje roszczenie o zasądzenie na jej rzecz kwoty nadpłaconej zaliczki, ale Trybunał Arbitrażowy nie ma nawet uprawnienia do wydania w takim przypadku środka zabezpieczającego lub tymczasowego. Okoliczność taka miałaby wynikać z tego, że orzeczenie o zwrocie nadpłaconej zaliczki na koszty postępowania nie zabezpiecza w żaden sposób przyszłej wykonalności wyroku, a tylko w takim celu Trybunał Arbitrażowy powinien wydawać środki zabezpieczające lub tymczasowe³⁷.

Rozróżnienie pomiędzy dwoma opisanymi powyżej stanowiskami ma istotne znaczenie praktyczne. W przypadku istnienia pomiędzy stronami stosunku zobowiązaniowego w zakresie obowiązku zapłaty zaliczki na koszty postępowania strona żądająca zasądzenia na jej rzecz nadpłaty zaliczki musi wykazać tylko sam fakt dokonania nadpłaty. Wymagalność roszczenia oraz jego wysokość są w tym przypadku dosyć oczywiste i wydanie wyroku zasądzającego kwotę nadpłaconej zaliczki nie powinno stanowić większej trudności. W przypadku stanowiska zaprzeczającego istnieniu stosunku zobowiązaniowego, ale dopuszczającego wydawanie w takich sprawach orzeczeń na podstawie art. 23 Regulaminu ICC, strona taka ma znacznie bardziej utrudnione zadanie. Musi wykazać zajście okoliczności uzasadniających wydanie zarządzenia tymczasowego, czyli przynajmniej tego, że brak zasądzenia takiej kwoty na jej rzecz zagrozi dalszemu prawidłowemu postępowaniu przed sądem polubownym.

Wyrok Trybunału Arbitrażowego rozstrzygający spór będzie także zawierał rozstrzygnięcie o kosztach postępowania. Rozstrzygnięcie to będzie musiało uwzględniać treść wcześniej wydanego wyroku zasądzającego nadpłaconą zaliczkę na koszty postępowania³⁸. W zależności od tego, jak zostanie rozstrzygnięty spór, samo rozstrzygnięcie o kosztach postępowania może nie uwzględniać kwoty objętej wyrokiem dotyczącym nadpłaconej zaliczki lub może dokonywać kolejnego przesunięcia tej kwoty pomiędzy

³⁷ Wyr. częściowy Trybunału Arbitrażowego orzekającego zgodnie z Regulaminem ICC w sprawie 12491 z 1.6.2004 r., ASA Bulletin 2006, Nr 2, s. 292. Trybunał Arbitrażowy stwierdził, że roszczenie o zasądzenie na rzecz strony, która uiściła całość zaliczki na koszty postępowania, nie należy do przedmiotu postępowania. Takie orzeczenie nie może zostać wydane na podstawie art. 23 Regulaminu ICC o środkach zabezpieczających i tymczasowych, ponieważ orzeczenie takie nie ma na celu zapewnienia wykonalności wydanego wyroku w sprawie ani nie dotyczy zabezpieczenia wykonalności orzeczenia o kosztach postępowania. Wydanie orzeczenia według Trybunału Arbitrażowego oznaczałoby zajęcie się przez Trybunał Arbitrażowy kwestiami finansowymi postępowania, które to zagadnienie jest zarezerwowane dla Sądu Arbitrażowego, a postanowienia Regulaminu ICC są tak sformułowane, żeby uniknąć podobnej sytuacji.

³⁸ M. Bühler, *op. cit.*, s. 301.

stronami. W tym czasie świadczenie objęte wyrokiem dotyczącym nadpłaconej zaliczki może jeszcze nie być wyegzekwowane³⁹.

Co wtedy, gdy miejsce postępowania przed sądem polubownym jest w Polsce?

Nie ma wątpliwości, że stały sąd polubowny działający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może żądać zapłaty zaliczki na koszty postępowania. Tak stanowią regulaminy Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej⁴⁰ oraz Sądu Arbitrażowego przy Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”⁴¹. Uprawnienie to nie jest kwestionowane i wynika z faktu przyjęcia takiego obowiązku zapłaty zaliczki na koszty postępowania przed sądem polubownym z treści regulaminu, który strony wskazały w zapisie na sąd polubowny. Kwota zaliczki na koszty postępowania określana jest w treści tych regulaminów jako opłata rejestracyjna i opłata arbitrażowa. W obydwu regulaminach obowiązek uiszczenia zaliczki na koszty postępowania obciąża stronę inicjującą postępowanie.

W przypadku, gdy strony dokonały wyboru regulaminu sądu polubownego *ad hoc*, który reguluje uprawnienie sądu do żądania od strony lub od stron uiszczenia zaliczki na koszty postępowania, problem z uprawnieniem sądu polubownego do pobierania tej zaliczki się nie pojawia⁴². Uprawnienie takiego sądu polubownego *ad hoc* do żądania takiej zaliczki wynika z treści powołanego regulaminu i tak jak w przypadku zapisu na stały sąd polubowny – strony z faktu wyboru takiego regulaminu przyjmują obowiązek jej zapłaty.

W treści Części piątej KPC nie ma mowy o uprawnieniu sądu polubownego do żądania uiszczenia przez stronę lub przez strony zaliczki na koszty postępowania. Praktyka wskazuje jednak, że sądy polubowne *ad hoc* działające na podstawie tych przepisów zwykle żądają zaliczki w pełnej wysokości od strony powodowej. Wskazuje się, że uprawnienie do żądania takiej zaliczki może wynikać z *receptum arbitrii* lub z przyjętego zwyczaju. Wskazuje się, że arbitrzy mogą wstrzymać się z podjęciem postępowania do czasu uiszczenia odpowiedniej zaliczki lub zaliczek, podnosząc zarzut *contractus non adimpleti*⁴³.

Sąd polubowny *ad hoc* albo stały, którego miejscem arbitrażu jest Rzeczpospolita Polska, o ile upoważnia go do tego regulamin, zgodnie z którym odbywa się postępowanie, może żądać uiszczenia zaliczki na koszty postępowania po połowie przez obydwie strony postępowania. Tak się będzie z pewnością działo, gdy strony dokonają zapisu na Regulamin ICC lub każdy inny zawierający podobne postanowienia, wskazując jednocześnie jako

³⁹ M. Secomb, *op. cit.*, s. 69.

⁴⁰ Patrz: przyp. 1.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Art. 41 Regulaminu *ad hoc* UNCITRAL, patrz: przyp. 9.

⁴³ O. Sandrock, *op. cit.*, s. 707. Autor wskazuje, że w przypadku braku uiszczenia przez stronę lub strony zaliczki na koszty postępowania zarzut *contractus non adimpleti* przysługuje arbitrom w prawie niemieckim, austriackim i szwajcarskim. Wskazuje też na ustaloną praktykę sądów polubownych *ad hoc* uprawniającą je do żądania zaliczki na koszty postępowania we Francji oraz we Włoszech.

miejsce postępowania przed tym sądem terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Tak samo będzie, gdy strony postępowania przed sądem polubownym *ad hoc* dokonały wyboru regulaminu *ad hoc* UNCITRAL. Należy przyjąć, że przepisy tych regulaminów powinny w tym zakresie w odpowiedni sposób uzupełniać brak odpowiedniej regulacji w Części piątej KPC lub ewentualnie, gdyby wnioskować z treści art. 1179 KPC, że artykuł ten nie upoważnia arbitrów do pobierania zaliczki na koszty postępowania, to uchylać stosowanie tego przepisu. Strony, stosując taki regulamin, zgadzają się na udzielenie arbitrowi uprawnienia do zażądania uiszczenia zaliczki na koszty postępowania na zasadach ustalonych w regulaminie wraz z konsekwencjami wynikającymi z faktu zaniechania jej uiszczenia przez jedną lub przez obydwie strony.

Czy w takim przypadku sąd polubowny, przed którym toczy się postępowanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, miałby uprawnienie do tego, żeby zasądzić nadpłaconą kwotę zaliczki na rzecz strony, która nadpłaty takiej dokonała? Niewątpliwie pomiędzy stronami zapisu na sąd polubowny istnieje zobowiązanie do powstrzymania się od wszelkich działań mogących powodować utrudnienia w działaniu sądu polubownego. Konsekwentnie powinno się też uznać, że istnieje odpowiednie zobowiązanie do uiszczenia zaliczek przypadających na każdą ze stron wówczas, gdy taki sposób uiszczenia zaliczki wynika z przyjętego regulaminu postępowania. Nie może więc być wątpliwości w przypadku postępowania przed sądem polubownym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, że gdy jedna ze stron dokona nadpłaty zaliczki za drugą stronę zobowiązaną do tego treścią regulaminu, stronie nadpłacającej przysługuje roszczenie o zasądzenie na jej rzecz nadpłaconej zaliczki. Roszczenie to może być zasądzone jeszcze przed zakończeniem postępowania przez sąd polubowny, przed którym toczy się postępowanie, w związku z którym została dokonana nadpłata.